
“Новую Евангелизацию” во многих областях: в приходах, школах, академических центрах, во время паломничества.

Catholic church in Poland intensively carries out its teaching: edits religious publications, organizes pilgrimages to places of religious cult, carries out religious teaching and youth camps. According to Christ’s recommendation “going to the whole world announce Gospel to all creation”, the church carries out “New Evangelization“ on many fields: in parishes, schools, university centers and during pilgrimages.

УДК 316.754

Кисла Г.О.

ЕТНОСОЦІАЛЬНЕ ВИМІРЮВАННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Трансформація українського суспільства створила колізію, потребує неординарного вирішення. Мова йде про наявність двох інвертуючих тенденцій розвитку соціуму. Перша тенденція – це національний розвиток українського суспільства. Друга – тенденція формування української громадянської нації. Події „української революції” зримо окреслили контур протиріччя розвитку українського суспільства і актуалізували наступні проблеми: визначення статусу української і російської мов, солідарне співвідношення етнічної і громадянської ідентифікації, національно-культурне відродження суспільства і, нарешті, формування системи життєвих цінностей особистості як фактору інтеграції етносів.

Роль життєвих цінностей особистості значима в будь – якому стані соціуму. Але вона незрівнянно зростає в період соціальних трансформацій, так як стабільність суспільства в більшій мірі залежить від системи цінностей, домінуючої в ньому. Відомий український соціолог Є. Головаха, аналізуючи особливість трансформаційних процесів в Україні, з цього приводу пише: „Основною причиною того, що суспільство у нас знаходиться до цієї пори в нестабільному, достатньо не організованому стані з дуже

погано визначеною соціальною перспективою, зв'язано якраз спільною системою цінностей [1, 61]. Говорячи про роль життєвих цінностей як про фактор інтеграції етносів, ми базуємося на веберівській традиції, в співвідношенні якою життєві цінності служать глибинним регулятором людських дій індивідів і соціальних груп як суб'єктів суспільних процесів, вони забезпечують інтеграцію суспільства, допомагаючи індивідам здійснювати соціально схвалюваний вибір своєї поведінки в життєво важливих ситуаціях” [2, 628].

Без обговорення погоджуючись з стереотипом цінностей як „регуляторів” і „інтеграторів” суспільних процесів і людської діяльності, ми ставимо ціллю нашого дослідження вивчення залежності ієрархічної структури цінностей індивіда від його етнічної приналежності. Іншими словами, ми хочемо довести правомірність нашої заявки на вивчення етносоціального вимірювання життєвих цінностей, що вкрай важливо визначення перспектив етноінтеграції українського суспільства.

Для досягнення досліджуваної цілі потрібно, на наш погляд, провести порівняльний аналіз життєвих цінностей респондентів, ідентифікуючи себе з українським етносом і респондентів, ідентифікуючих себе з російським етносом. Для нас важливо отримати відповіді на наступні питання: в якій мірі симетричні і асиметричні ієрархічні структури цінностей респондентів української і російської етнічних груп; які життєві цінності виконують функцію інтегрування досліджуваних груп. Гіпотеза нашого дослідження заключається в припущенні, що з двох тенденцій розвитку України (тенденція етнонаціонального розвитку і тенденція формування громадянської нації) переважає тенденція етнонаціонального розвитку.

Який фактор етнічної приналежності закономірно значимо впливає на систему життєвих цінностей особистості в українському соціумі. Відмітимо, що переважанні етнонаціональної тенденції присутня закономірність, в іншому випадку українське суспільство не зможе сформувати громадянську націю.

В соціологічному моніторингу Інституту соціології впродовж 2002 р. і 2003 р. в якості інструментарію для вивчення життєвих цінностей індивіда використовувалось питання „Оцініть ступінь

важливості особисто для Вас таких сторін сьогодення життя”. Респондентам пропонувалось оцінити значимість двадцяти життєвих цінностей по п’ятибальній шкалі, де один бал означає „абсолютно неважливо”, другий бал „скоріше неважливо”, третій „важко сказати, важливо чи ні”, четвертий „скоріше важко” і п’ятий бал „дуже важко”. Ми здійснили кореляцію життєвих цінностей особистості з етнічною приналежністю респондентів і вирахували середньо значимий бал по п’ятибальній шкалі. На основі цих даних ми побудували таблицю рангування цінностей респондентів (табл. 1). Звернувшись до порівняльного аналізу між групових цінностей, ми отримали наступний результат: із 20 ціннісних позицій тільки в шести респонденти української і російської групи мають абсолютну рангову симетрію. Це такі цінності як „міцне здоров’я”, „міцна сім’я”, „благополуччя дітей”, „матеріальне благополуччя”, „участь в релігійному житті”, „участь в діяльності політичних партій”. Симетричний розподіл ВИТАЛЬНИХ цінностей в ієрархічній системі можна пояснити тим, що респонденти двох досліджуваних етносів тождественні сприймають соціальну реальність і для них в рівні мірі значущі ті цінності, без яких вони не можуть підтримувати своє існування. З приводу ж однаково прийнятих цінностей „участь в релігійному житті” (передостаннє місце в запропонованому наборі цінностей) і „участь в діяльності політичних партій” (останнє місце в запропонованому наборі цінностей) можна припустити, що релігія, як цінність, доступна істинно віруючим, котрих не багато. А така цінність, як партійна активність не актуалізована в українському суспільстві. Політика і партійна діяльність уже мають стереотип успішного бізнесу і викликають певне відчуження у громадян.

Таблиця рангування ціннісних пріоритетів респондентів з урахуванням їх диференціації за ознакою етнічної приналежності, 2002, 2003

(середній бал за п'ятибальною шкалою)

Життєві цінності	українці		Життєві цінності	росіяни	
	2002	2003		2002	2003
Міцне здоров'я	4.84	4.90	Міцне здоров'я	4.86	4.89
Міцна сім'я	4.81	4.84	Міцна сім'я	4.82	4.80
Благополуччя дітей	4.71	4.76	Благополуччя дітей	4.78	4.75
Матеріальне благополуччя	4.67	4.68	Матеріальне благополуччя	4.70	4.68
Цікава робота	4.34	4.30	Створення в суспільстві рівних можливостей для всіх	4.32	4.30
Створення в суспільстві рівних можливостей для всіх	4.29	4.30	Сприятливе морально-психологічне становище в суспільстві	4.30	4.29
Суспільне визнання (повага з боку друзів, колег, співгромадян)	4.25	4.26	Цікава робота	4.25	4.22
Сприятливе морально-психологічне становище в суспільстві	4.17	4.18	Суспільне визнання (повага з боку друзів, колег, співгромадян)	4.17	4.19
Державна незалежність країни	4.17	4.15	Підвищення освітнього рівня (інтелектуальний розвиток)	4.14	4.14
Підвищення освітнього рівня (інтелектуальний розвиток)	4.13	4.12	Незалежність в справах, роздумах, вчинках)	3.96	3.96
Національно-культурне відродження	4.00	3.99	Розширення культурного кругозору, звернення до культурних цінностей з допомогою мистецтва, художньої творчості, хоббі і т.д.	3.89*	3.93

Можливість виражати думки про політичні та інші питання, не боячись за особисту свободу	3.94 *	3.91	Державна незалежність країни	3.87 *	3.81
Незалежність в справах, роздумах, вчинках)	3.92 *	3.92	НаціНаціонально-культурне відродження	3.84 *	3.77
Демократическое развитие страны	3.85	3.86	Можливість виражати думки про політичні та інші питання, не боячись за особисту свободу	3.77 *	3.89
Розширення культурного кругозору, звернення до культурних цінностей з допомогою мистецтва, художньої творчості, хоббі і т.д.	3.85	3.83	Демократичний розвиток країни	3.75	3.79
Відсутність значного соціального розшарування (багаті-бідні, вищі-нижчі прошарки суспільства)	3.68	3.62	Відсутність значного соціального розшарування (багаті-бідні, вищі-нижчі прошарки суспільства)	3.57 *	3.64
Можливість критики демократичного контролю рішень владних структур	3.63	3.45	Можливість критики демократичного контролю рішень владних структур	3.47 *	3.46
Можливість підприємницької ініціативи (створення приватних підприємств, ведення бізнесу, фермерства)	3.41	3.44	Можливість підприємницької ініціативи (створення приватних підприємств, ведення бізнесу, фермерства)	3.30 *	3.95
Участь в релігійному житті (регулярне відвідування церкви, богослужінь, дотримання релігійних	3.13	3.10	Участь в релігійному житті (регулярне відвідування церкви, богослужінь, дотримання релігійних	2.73	2.71

обрядів і т.д.)			обрядів і т.д.)		
Участь в діяльності політичних партій та громадських організацій	2.73	2.69	Участь в діяльності політичних партій та громадських організацій	2.52	2.57

Жирним шрифтом виділені ті позиції, які мають рангову симетрію

Що стосується дистанції у прийнятті життєвих цінностей респондентами українського і російського етносів то найбільш значимо вона відмічається в таких позиціях ієрархічної системи в яких представляється етнічна ідентифікація респондентів, а саме: „державна незалежність країни”, „національно – культурне відродження” - дистанція в п’ять рангів. Ці дані можна розглядати як той факт, що респонденти української групи і російської по різному відносяться до тих цінностей які презентують їх відношення до державної незалежності України і до національно – культурного відродження країни.

Аналіз розподілу внутрішньогрупових ціннісних пріоритетів респондентів у їх динаміці за два роки показує, в українській групі вони практично стабільні, відмічається зміщення тільки однієї цілісної позиції: в 2003 р. На один ранг піднялася „незалежність в справах, судженнях і вчинках”, змістивши вниз „благополучний соціально – психологічний стан в суспільстві атус. В російській групі ранговий розподіл цінностей характеризується нестійкістю: із 20 ціннісних позицій семеро поміняли свій статус. Відзначаються найбільш значимі зміщення таких цінностей як «можливість підприємницької ініціативи...” сім рангів і „національно – культурне відродження” на три ранги.

Таким чином наш аналіз дозволяє зробити висновок, що системи цінностей преференцій респондентів, досліджуваних нами етнічних груп, асиметричні. Симметрична та частина цінностей, які прийнято визначати як „витальные” (міцне здоров’я, міцна сім’я, матеріальне благополуччя. Цей факт може говорити про те, що респондент як українського та і російського етносу тождественно сприймають соціальну реальність з точки зору своєї особистої реальності, для них найважливіші ті цінності без яких вони не можуть підтримувати

своє існування. Але варто зауважити, що це ті цінності які організовують життя окремо взятої людини і, відповідно, вони не несуть в повному обсязі соціального навантаження, а відповідно не можуть виступати інтегруючим фактором.

Дистанціювання тих життєвих цінностей які представляють етнічну ідентифікацію респондентів закономірне і позиціюється на тенденцію етнонаціонального розвитку українського соціуму. Рівне прийняття таких цінностей як „державна незалежність України” і „національно – культурне відродження” буде можливим при будівництві української громадянської нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головаха Е. Социологическая публицистика. – К., 2001.
2. Вебер М. Избранные произведения. – М., 1990.

УДК 316.74

Куртсеітов Р.Д.

СИСТЕМА ОСВІТИ Й ЕТНОМОВНІ ПРОЦЕСИ В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ: СПАДЩИНА МИНУЛОГО, СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглядається проблема вивчення й навчання рідними мовами у системі освіти Автономної Республіки Крим і пов'язані з нею етномовні процеси. Автор показує історичні передумови зародження сучасних етномовних проблем, які пов'язані з наслідками депортації кримськотатарського народу й національних меншин із Кримської АРСР в 1944 році й ліквідацією системи освіти рідними мовами. Аналізуються наслідки піввікової політики тоталітарного режиму, спрямованої на руйнування етнічної ідентичності, заперечення існування кримськотатарського народу-етносу, виключення його з реєстру народів СРСР, фальсифікація післявоєнних переписів населення, жорсткі обмеження на дослідження в галузі кримськотатарського